

Relacja z I Interdyscyplinarnego Kongresu Badań nad Cmentarzami

DOI: <https://doi.org/10.21697/an.12133>

AGNIESZKA SKRODZKA
 INSTYTUT HISTORII SZTUKI UKSW
 ORCID 0000-0003-4627-7454

W dniach 20–21 października 2022 r. na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w kampusie Młociny przy ul. Wóycickiego w Warszawie odbył się pierwszy Interdyscyplinarny Kongres Badań nad Cmentarzami zorganizowany przez Instytut Historii Sztuki UKSW oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Wydarzenie było także współfinansowane ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu *Oznakowanie cmentarzy żydowskich na terenie Rzeczypospolitej Polskiej*. W skład rady naukowej Kongresu weszli: dr hab. Paweł Borecki (Uniwersytet Warszawski), dr hab. Anna Sylwia Czyż prof. UKSW (przewodnicząca), Dorota Janiszewska-Jakubiak (Warszawa, Instytut Polonika), dr Barbara Lewicka (Katowice, Uniwersytet Śląski), dr Sergey Kravtsov (Uniwersytet Hebrajski w Jerozolimie), prof. dr hab. Janusz Smaza (Warszawa, Akademia Sztuk Pięknych), prof. dr hab. Przemysław Urbańczyk (UKSW), dr hab. Dorota Zawieska prof. PW (Politechnika Warszawska). Komitet organizacyjny tworzyli: z ramienia UKSW – przewodniczący dr Bartłomiej Gutowski, mgr Anna Chciałowska, dr Agnieszka Skrodzka, mgr Magdalena Szubska, dr Magdalena Tarnowska, dr Marta Wiraszka, a także z innych ośrodków – dr Anna Długozima (Szkoła Główna

Gospodarstwa Wiejskiego), dr Paweł Drabarczyk vel Grabarczyk (Uniwersytet Wrocławski), dr Sebastian Różycki (Politechnika Warszawska). W kongresie wzięło udział niemal stu prelegentów z ośrodków badawczych z całego kraju, a także naukowcy z zagranicy. Kilkunastu referentów wygłosiło swoje teksty *online*.

Pierwszy dzień Kongresu został otwarty przemówieniami Rektora UKSW, ks. prof. dra hab. Ryszarda Czekalskiego, Dyrektorki Narodowego Instytutu

Fot. B. Gutowski

Dziedzictwa dr hab. Katarzyny Zalasieńskiej oraz Przewodniczącej Rady Programowej Kongresu dr hab. Anny Sylwii Czyż prof. UKSW. Następnie prof. dr hab. Igor Borkowski (Warszawa, Uniwersytet Humanistycznospołeczny SWPS) wygłosił *Wspomnienie o prof. Jacku Kolbuszewskim (1938–2022)*.

Po części powitalnej rozpoczęto obrady plenarne moderowane przez dr hab. Annę Czyż, prof. UKSW. Inaugurujące referaty wygłosili: prof. dr hab. Marian Rębkowski (Warszawa, Instytut Archeologii i Etnologii PAN), dr hab. Małgorzata Bednarek (Warszawa, profesor emerita) oraz prof. dr hab. Ewa Domańska (Poznań, Uniwersytet Adama Mickiewicza).

Po części plenarnej rozpoczęły się obrady w sześciu sekcjach, które konferowały symultanicznie. Były to sekcje: *Bellum coemeteria. Cmentarze wojenne; Uporczywość pamięci. Między antropologią kultury a językiem; Ocalić od zapomnienia. Nowe technologie; Lex et coemeteria. Prawne aspekty funkcjonowania cmentarzy* oraz *Ars sepulcralis. Szuka i architektura cmentarna*. W obradach czynny wzięli udział pracownicy IHS UKSW: dr Agnieszka Skrodzka oraz dr hab. Anna Czyż prof. UKSW jako moderatorki spotkania, a z referatem wystąpili: dr hab. Przemysław Mrozowski prof. UKSW, dr hab. Zbigniew Bania prof. UŁ (Uniwersytet Łódzki), dr Marta Wiraszka, dr hab. Katarzyna Chrudzimska-Uhera prof. UKSW oraz dr Bartłomiej Gutowski.

Po zakończonych obradach miały miejsce tego dnia dwie prezentacje: *Dokumentacja cmentarzy wojennych* Teresy Zachary (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego) oraz komunikat na temat cmentarzy wygłoszony przez dr Magdalenę Gutowską (Instytut Polonika). Ostatnimi punktami programu był panel „Nowa Ustawa o cmentarzach i chowaniu zmarłych

– aspekty prawne i jej znaczenie dla ochrony cmentarzy”, z udziałem pełnomocnika Prezesa Rady Ministrów ds. ochrony miejsc pamięci Wojciecha Labudy, członków rady naukowej Kongresu, prelegentów i zaproszonych gości.

W drugim dniu kongresu (21 października) obradowało osiem sekcji: *Troska o trwałość pamięci. Problematyka konserwatorska i restauratorska; Ocalić od zapomnienia. Problemy i wyzwania w badaniach archeologicznych; Ocalić od zapomnienia. Cmentarze w perspektywie historycznej; Dom wieczności, dom życia. Spojrzenia na cmentarze żydowskie; Ocalić od zapomnienia. Cmentarze poza granicami Polski; Ocalić od zapomnienia. Cmentarz w krajobrazie, krajobraz cmentarzy; Ocalić od zapomnienia. Cmentarze Wielkopolski; Cmentarz w perspektywie społecznej.*

Na zakończenie kongresu odbyła się dyskusja *Jak wspólnie dbać o dziedzictwo kultury sepulkralnej*. Po owocnej wymianie poglądów naukowych obrady uroczyste zakończyła dr Magdalena Tarnowska. Obecnie w przygotowaniu jest publikacja tomu pokonferencyjnego, w którym zostanie zamieszczone gros zaprezentowanych referatów.

W ramach kongresu zorganizowano dwie wystawy. Pierwszą z nich – plenerową i przygotowaną przez Instytut Polonika – poświęcono cmentarzowi Bajkowa w Kijowie. Druga z nich zatytułowana *Cmentarz prawosławny w Stanisławowie na Mazowszu w fotografii Jacka Łagowskiego* została opracowana przez Fundację Akcja Kultura w ramach projektu *Inwentaryzacja obiektów zabytkowych na cmentarzach województwa mazowieckiego* finansowanego z programu Narodowego Instytutu Dziedzictwa – *Wspólnie dla dziedzictwa*, edycja 2022.